possible to see a certain coincidence between the values and diplomatic strategies of these countries. The third period of Canada-Mexico relations lasted from the beginning of 1970s to the end of 1980s. During this period, both Canada and Mexico try to diversify their foreign policy and strengthen organizational mechanism of mutual cooperation. But it is also shown that despite the warm political rhetoric, there was some distance in Canada-Mexico relations. The fourth period of the relations lasted from the late 1980s until the NAFTA treaty came into force in 1994. At that time Canadian and Mexican governments began to give priority to economic relations over political and diplomatic ones. It was revealed that the main influencing factors of bilateral relations between Mexico and Canada were the impact of third countries, especially the United Kingdom and the United States, regional and global economic conditions, and the attitude to the bilateral relations of the political elites of both countries.

Keywords: Canada, Mexico, Canada-Mexico relations, NAFTA, economic cooperation, foreign policy.

УДК 94:325.54 (71) “1945/2012”

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2018.06.41-50>

Марія Бурцева,
аспірантка,

Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», м. Київ

ОСНОВНІ ВІХИ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ІМІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КАНАДИ У 1945–2012 РР.

Анотація. У статті приділено увагу питанню канадської імміграційної політики, та особливостям розвитку цієї сфери життя Канади у період із 1945 по 2012 рр. Основну увагу дослідження спрямовано на аналіз процесу трансформації засадничих принципів та цілей канадської політики щодо переселенців, котрий розпочався у перші десятиліття після завершення Другої світової війни, і тривав до початку ХХІ ст. Розглянуто процес відмови від концепції «Білої Канади» й від притаманних цій ідеї обмежувальних і дискримінаційних норм; та перехід до нової імміграційної, ліберальної стратегії Канади, котра полягала у політиці «відкритих дверей».

Авторкою визначено окремі хронологічні етапи розвитку канадської політики щодо переселенців протягом досліджуваного історичного періоду, який тривав із 1945 по 2012 рр. Це, своєю чергою, дозволило виокремити структурні особливості та проаналізувати особливості, котрі були притаманними на різних етапах імміграційної політики Канади.

Зрештою, на основі проведеного дослідження, авторкою здійснено узагальнення на предмет корінних відмінностей у сфері імміграційної політики Канади, а також запропоновано власну схему поділу історичного розвитку канадської політики щодо переселенців у 1945-2012 рр.

Ключові слова: Канада, імміграційна політика, законодавство, обмеження, дискримінація, лібералізація.

У минулому столітті переселенські процеси стали важливою складовою політичного життя, як на міжнародній, так і на внутрішньодержавній арені багатьох країн. Ба більше, через виклики міграційної кризи останніх років у Європі, актуальність вирішення низки проблем переселенського руху не вщухає і дотепер. За цих умов постає потреба вивчення досвіду держав, котрим вдалося успішно реалізувати імміграційну політику, та уникнути проявів гуманітарної кризи.

Відтак, значущим у цих питаннях є досвід Канади, адже для цієї держави були притаманними особливий шлях розвитку та впровадження політики щодо переселенців. Завдяки цьому, за останні 70 років уряду Канади вдалося здійснити низку кроків, які відчутно трансформували імміграційну політику цієї держави. Упродовж другої половини ХХ ст. засадничі принципи та цілі канадської політики щодо переселенців зазнали значних змін, внаслідок чого постала нова стратегія ліберальної канадської імміграції. Вивчення особливостей розвитку, прийняття та реалізації нових ідей у Канаді є важливою складовою для розуміння цих процесів. Зважаючи на це, доречно розглянути основні віхи канадської імміграційної політики протягом 1945-2012 рр.

У межах сучасних канадознавчих досліджень, можна виокремити інтерес науковців до різних вимірів імміграційної політики Канади від середини ХХ ст. й до початку ХХІ ст. Тож, певні напрацювання у цій царині вже є. Перш за все, відзначимо комплексні роботи, здійснені у цьому напрямі такими дослідниками, як Валері Новлс [15; 16], Нінетт Келлі та Майкл Требіллок [14]. Окремі розвідки присвячено конкретним історичним періодам канадської політики щодо переселенців. Так, роботи Крістіни Гебріель [13] та Джеральда Дьокса [12] є спробою огляду загальних тенденцій цієї сфери канадського політичного життя, притаманних для певного часу. Питання ксенофобії та дискримінації у канадському суспільстві (у рамках імміграційної політики та етнічних взаємовідносин) розглядають Вік (Віктор) Зацевич [20; 21] та Ясмін Абу-Лабан [8]. Зрештою, серед українських науковців, до окремих питань та особливостей державної політики Канади у сфері імміграції, звертаються провідні канадознавці-політологи. Так, питання впливу імміграції на етнічний та національний склад населення Канади досліджує Тарас Лупул [5; 6; 7] у той час як міжетнічні відносини у контексті канадської імміграції розглядає у своїх працях Олег Козачук [3; 4; 17]. Зрештою, чимало питань з історії канадської імміграційної системи було висвітлено авторкою у низці наукових публікацій [1; 2; 9; 10]. Втім, попри вже висвітлені аспекти імміграційної політики Канади, чимало питань залишаються поза увагою науковців, або ж досліджені фрагментарно, і потребують подальшого розвитку та ґрунтовного вивчення.

Враховуючи вищезазначене, головним завданням дослідження у рамках означеної статті є спроба виявлення основних етапів еволюції імміграційної політики Канади упродовж 1945-2012 рр. через призму лібералізації у цій сфері.

Розпочинаючи огляд, відзначимо, що завершення Другої світової війни було важливим поштовхом до змін у багатьох сферах канадського життя. Не стала винятком і політика щодо іммігрантів, оскільки протягом перших післявоєнних десятиліть, у 1945-1961 роках, було покладено початок нового етапу політичного розвитку Канади.

У повоєнний період федеральна влада проводила неоднозначну політику з питань імміграції. Так, одні впровадження у цій сфері мали ліберальний напрям, у той час як інші інновації були спрямовані на збереження старих, або ж на введення нових дискримінаційних норм.

Поштовхом до перших ліберальних рішень уряду стало кілька факторів тогочасного політичного життя. Одним із них був внутрішньодержавним, і полягав у застарілому стані довоєнного та воєнного законодавства, яке потребувало якісних змін у мирні часи. Приміром, постала потреба післявоєнного відновлення конкретних галузей промисловості Канади, що вимагало додаткової робочої сили.

Інший, не менш важливий фактор, був зовнішньополітичним, оскільки полягав у виконанні канадською стороною зобов'язань перед міжнародними організаціями, до яких долучилась Канада. Головним чином, такими структурами були ООН та різні Агентства і Фонди цієї організації: ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Міжнародна організація з міграції (МОМ) тощо. Діяльність цих інституцій була спрямована на побудову міжнародного миру і безпеки, забезпечення рівних можливостей без дискримінації, а також на захист основних прав кожної людини. Тому, відповідно до положень ухвалених статутів та програмних документів, країни-члени були зобов'язані реформувати свою правову систему, а з часом – звітувати про виконання взятих на себе обов'язків.

Відтак, зазначені фактори стимулювали процеси лібералізації законодавчої системи Канади у повоєнні роки. Головним чином, було послаблено попередні жорсткі імміграційні норми, і розширено категорії іммігрантів, яким надавалося право на в'їзд до Канади. Наприклад, з'явилися можливості переселення для працівників у галузі сільського господарства, а також гірничодобувної, лісозаготівельної, деревообробної промисловості (щоправда, лише за умови гарантованого працевлаштування) (відповідно до Розпоряджень Р.С. 1946-2071 (1946 р.) та Р.С. 1947-371 (1947 р.)) [22, с. 129–130]. З часом, дозвіл на імміграцію було розширено на фахівців, підприємців, прислугу, помічників медичних сестер та інших працівників, затверджених Службою імміграційного регулювання або Департаментом праці (за Розпорядженням Р.С. 1950-2856 (1950 р.)) [18, с. 765-766].

Окрім цього, право на переселення отримали близькі родичі канадців (втім, лише для вихідців із європейського регіону) (згідно із документами Р.С. 1946-2071, Р.С. 1947-371, «Планом для близьких родичів» і «Планом переміщення груп» 1947 р.) [19], [23, с. 173-174].

Серед іншого, згадаємо, що саме у післявоєнні роки постала категорія гуманітарних переселенців – біженців, статус яких суттєво відрізнявся від інших іммігрантів. У зв'язку із цим, розпочався розвиток нової складової у рамках загального імміграційного законодавства Канади, спрямованої на забезпечення прав біженців. Внаслідок цього, Канада стала одним із головних напрямків імміграції для численних біженців з європейських країн, які прагнули виїхати із континенту у перші повоєнні роки.

Зрештою, варто зазначити, що протягом 1945-1961 рр. уряд Канади здійснив перші кроки, спрямовані на скасування заборон та обмежень попередніх років. Попри досягнення цього періоду, необхідно враховувати, що кроки у напрямку лібералізації були фрагментарними. До того ж, спрощене імміграційне законодавство зберігало дискримінаційні засновки, адже розвиток багатовекторної політики щодо переселенців було спрямовано виключно на європейців. У той час як вихідці з інших регіонів залишалися поза межами законодавчих норм, позбавлені права на імміграцію до Канади.

Наступний етап подальшої еволюції імміграційної політики Канади тривав із 1962 до 1975 рр., і для цього періоду було притаманним формування нових підходів щодо врегулювання питань у сфері імміграції. Протягом цього часу відбувся стрімкий розвиток державної політики Канади щодо переселенців.

Головним поштовхом до перегляду імміграційного законодавства у ці роки став незадовільний стан економіки та ринку праці, що був результатом масового

руху до країни некваліфікованих переселенців. Відчуваючи економічну потребу у кваліфікованих кадрах, уряд вдався до запровадження нових підходів імміграційної політики. Відтак, головним пріоритетом для її формування були визначені саме економічні потреби Канади.

Серед перших кроків уряду, спрямованих на розширення кола економічних переселенців, варто відзначити Правила імміграції 1962 р. Попри економічний пріоритет, цей законодавчий документ, водночас, було спрямовано на послаблення расової дискримінації у сфері імміграції. Адже відтепер заявники, котрі мали необхідну освіту, професійні навички, або інші кваліфікації, вважалися підходящими для імміграції, незалежно від їхнього кольору шкіри, раси чи національного походження. Таким чином, Правила стали першим документом у сфері імміграційного законодавства, де були прописані подібні норми.

Ключову роль у процесі еволюції канадської імміграційної системи відіграло запровадження нового принципу відбору іммігрантів – так званої бальної системи (*Points System*) у 1967 р., яку було спрямовано на більш прозорий процес відбору потенційних іммігрантів. Відтепер рішення щодо дозволу в'їзду до Канади залежало не від суб'єктивної оцінки офіцерів з імміграції, а від оцінки заявників за однаковими для всіх критеріями (за віком, освітою, професійним досвідом, знанням англійської або французької мов, наявності родичів у Канаді тощо). Таким чином, бальна система відіграла важливу роль у ліквідації дискримінації щодо національної, расової приналежності тощо, у процесі відбору претендентів на імміграцію до цієї країни. Втім, необхідно враховувати той факт, що нову систему, перш за все, було спрямовано на забезпечення потреб канадської економіки. Саме це було головною метою запровадження як бальної системи, так і попередніх Правил імміграції. Таким чином, ці два законодавчі нововведення ознаменували початок відходу від концепції «Білої Канади».

На початку 1970-х рр., попри запроваджені документи, досі не було вирішено нагальні потреби у різних сферах державного життя. Головним чином, існувала необхідність покращення економічного стану та канадського ринку праці. Тому федеральний уряд, прагнучи коригувати потік трудових кадрів, спрямував свою діяльність на розробку комплексного реформування законодавства, із врахуванням низки актуальних аспектів.

Так, у 1974 р. було організовано спеціалізовану комісію для дослідження історії імміграційних питань у Канаді, та розробки подальших варіантів політики щодо переселенців [15]. Результатом копіткої праці комісії, стала Зелена книга з питань імміграції 1975 р. – збірка із чотирьох документів, у якій було представлено перспективи імміграційної політики; імміграційну програму; імміграційну та демографічну статистику Канади, а також звіт щодо економічної та соціальної адаптації іммігрантів протягом останніх трьох років [11, с. XI]. Саме цей документ, після низки обговорень під час публічних дебатів і громадських слухань, став основою подальшої законодавчої реформи у сфері імміграції, та базою нового законодавства щодо переселенців. Таким чином, Зелена книга з питань імміграції стала завершенням чергового хронологічного етапу (1962-1975 рр.), протягом якого відбулося унаочнення лібералізаційних рис державної політики Канади щодо переселенців.

Наступний період тривав із 1976 року та охопив десятиліття 80-х років, і саме у цей час постали принципи нового імміграційного курсу Канади – «політики відкритих дверей», що супроводжувалось процесом активної лібералізації.

Визначальною ознакою цього етапу стало прийняття нового Закону про імміграцію 1976 р., та його запровадження і реалізація на всіх рівнях канадського політичного життя протягом наступного десятиліття. Нове законодавство започаткувало нову еру канадської політики з питань імміграції, оскільки визначало подальший розвиток цього аспекту державної політики, який полягав у ліберальній політиці «відкритих дверей». Відтак, вперше було зафіксовано основоположні принципи та цілі канадської імміграційної політики, які було інтегровано до загальнодержавних потреб. Приміром, політика щодо переселенського руху повинна була сприяти внутрішнім та міжнародним інтересам Канади у культурних, соціальних, економічних та демографічних аспектах тощо. Окрім цього, було започатковано такі важливі виміри державної діяльності у сфері політики щодо переселенців, як забезпечення допомоги біженцям, та розвиток програм адаптації для іммігрантів.

Серед інших важливих впроваджень, проголошених у документі, була повна заборона дискримінації за ознакою раси, національного чи етнічного походження, кольору шкіри, релігії та статі. Пізніше, нова Конституція Канади, ухвалена у 1982 р., підтвердила та закріпила низку ліберальних норм Закону про імміграцію 1976 р. На нашу думку, саме запроваджені у цей період принципи канадської імміграційної політики, стали фундаментом для постання сучасної Канади у багатьох державних аспектах.

Протягом наступного етапу, у 1990-ті роки, тривав майже десятилітній процес пошуку та визначення проблемних аспектів тогочасної політики Канади щодо переселенців. Маючи досвід попередньої декади з цих питань, та бажання контролю й отримання максимальної користі від переселенського руху для різних вимірів життя Канади, канадські владні структури розвивали бачення необхідних змін у майбутньому. Тому 1990-ті рр. стали часом ґрунтовного переосмислення усієї імміграційної системи Канади. Як результат, із загальних правових документів з питань імміграції було виокремлено гуманітарне законодавство, із врахуванням взятих на себе міжнародних зобов'язань. Окрім цього, розроблені плани було спрямовано на забезпечення нагальних потреб канадської економіки і ринку праці; у них було враховано соціально-демографічні прогнози й особливості розвитку держави. Таким чином, наприкінці десятиліття було розпочато процес парламентського обговорення нового імміграційного законодавства. Зрештою, наприкінці 1990-х рр. фактично постала система розподілу місцевих та федеральних інтересів, впливу та відповідальності з питань імміграції, яка чинна у Канаді дотепер (звісно, із певною видозміною).

Зрештою, у 2000-х роках виклики нового тисячоліття сприяли процесу подальшого реформування канадського імміграційного законодавства й політики щодо переселенців загалом. На початку нового тисячоліття Канада відчувала чимало зрушень та викликів. Теракти 11 вересня 2001 р. у США ознаменували початок ери загрози тероризму, що сприяло запровадженню антитерористичних заходів у Канаді та призвело до зростання рівня нетерпимості всередині канадського суспільства.

На цей період припало і прийняття нового імміграційного законодавства Канади, яке, попри вплив терактів 9/11, не зазнало радикальних змін. Протягом 2000-2005 рр. ця сфера канадської політики продовжувала свій подальший розвиток як держава із політикою «відкритих дверей» для іммігрантів та біженців.

Початок наступного етапу імміграційної політики можна пов'язувати із гучним корупційним «Спонсорським скандалом» (*The sponsorship scandal, AdScam*), до якого були причетні члени Ліберальної партії Канади. Названі події дискредитував цю політичну силу, яка була головним ініціатором лібералізації імміграційної політики Канади у попередні роки, тож це призвело до зміни федеральної влади та підходів у політиці щодо переселенців. Тому, за результатами позачергових виборів 2006 р., вперше за тривалий час (за 12 років) лідерство здобула Консервативна партія Канади. Відтак, консерватори очолювали федеральний уряд протягом наступних 9 років. Таким чином, усі рішення з питань імміграційної політики, ухвалені у період із 2006 до 2012 рр., приймалися саме консервативним урядом, та відповідали програмним ідеям, принципам, та пріоритетам цієї політичної сили.

Отже, зміна керівництва ознаменувала початок нового етапу канадської імміграційної політики, який можна датувати 2006-2012 рр. Головним пріоритетом нового уряду було визначено забезпечення економічних потреб держави, тож економічний фактор істотно впливав на внесення змін до імміграційного законодавства. Результатом цього впливу стало розширення можливостей для групи економічних переселенців.

Водночас, у межах законодавчих ініціатив цього часу, відбувалося поступове запровадження обмежувальних факторів, спрямованих на скорочення неекономічних переселенців. Головним чином, це стосувалося «невигідних» у фінансовому плані іммігрантів, котрі потребували додаткових витрат та/або уваги. Приміром, неадаптовані особи без знання мови чи певних навичок, котрі потребували навчання у рамках адаптаційних програм за рахунок коштів держави. Іншою категорією небажаних переселенців були особи, які потребували додаткової уваги з боку працівників сфери охорони здоров'я. Зрештою, ще однією економічно невигідною групою були гуманітарні переселенці, котрі потребували соціального забезпечення (соціальних виплат) із державного бюджету.

У межах цього процесу, в 2012 р. розпочалося впровадження нового обмежувального Законопроекту С-31 – Закону про захист імміграційної системи Канади. Відповідно до заяв уряду, у Канаді й надалі продовжувалась традиція держави, відкритої для іммігрантів. Проте насправді, оновлене імміграційне законодавство змінило напрямки та принципи політики щодо переселенців, які встановлювалися протягом останніх десятиліть. Серед іншого, низки обмежень та чисельного скорочення зазнала і сфера гуманітарної імміграції. Отже, характеризуючи останній період, відзначимо, що у 2006-2012 рр. мали місце два напрямки діяльності – методичне розширення можливостей і програм для економічних іммігрантів; та методичні кроки у напрямку поступового скорочення можливостей для «невигідних» переселенців

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що у межах огляду тривалого періоду канадського імміграційного досвіду, котрий тривав із 1945 по 2012 рр., вдалося виокремити шість логічних хронологічно-послідовних етапів (1945-1961, 1962-1975, 1976-1980-ті, 1990-ті, 2000-2005, 2006-2012 рр.). Кожен із них характеризує особливості переходу канадської політики щодо переселенців від обмежувально-дискримінаційних законодавчих норм, до реалізації концепції держави, відкритої для переселенців.

Як результат, здійснена структурованість надає можливості для більш узагальненого аналізу досліджуваного періоду, що допомагає простежити корінні відмінності у сфері канадської імміграційної політики.

Таким чином, узагальнюючи результати дослідження означеного хронологічного періоду (1945-2012 рр.) на предмет принципів, відмінностей у сфері імміграційної політики Канади, на нашу думку, доцільно виокремити дві основні періоди: 1945-1975 рр. та 1976-2012 рр. Для першого (1945-1975 рр.) було притаманним домінування імміграційних обмежень за расово-етнічними критеріями відбору переселенців. Відтак, дискримінаційні норми цього часу було спрямовано проти груп неєвропейського населення, що мало забезпечити існування так званої «Білої Канади». У той час як для другого періоду (1976-2012 рр.) властивим став пріоритет, головним чином, економічних критеріїв у процесі відбору заявників на імміграцію. Відтак, у ці роки особливості та зміни у політиці щодо переселенців залежали від потреб канадської економіки. На користь такого поділу свідчать навіть законодавчі обмеження 2006-2012 рр. постають логічною складовою цього часу, адже поштовхом до цих змін були саме економічні потреби держави.

Список використаних джерел і літератури:

1. Бурцева М. Закон про імміграцію 1976 р. та початок нової ери державної політики Канади // Американська історія та політика: науковий журнал. – 2017. – № 4. – С. 227–236.
2. Бурцева М. Особливості розвитку імміграційної політики Канади у 2006-2012 рр. // Еміґрако: Науковий щоквартальник. – 2019. – № 2(26). – С. 149–159.
3. Козачук О. Етнічна та расова дискримінація як проблема міжетнічної взаємодії в Канаді. // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: «Міжнародні відносини». – 2016. – № 11 (336). – С. 3–7.
4. Козачук О. Національне питання у внутрішній політиці США та Канади: порівняльний аналіз: монографія. – Чернівці: Технодрук, 2018. – 368 с.
5. Лупул Т.Я. Вплив імміграції 1990-х років на трансформацію етнокультурного складу населення канадської федерації (аналіз перепису 2001 року) // Вісник Одеського національного університету: Соціологія і політичні науки. – 2008. – № 13 (69). – С. 124–134.
6. Лупул Т.Я. Нові етносоціальні тенденції в канадських провінціях та територіях під впливом імміграції 1990-х років. // Вісник Одеського національного університету: Соціологія і політичні науки. – 2008. – № 18 (74). – С. 83–94.
7. Лупул Т.Я. Сучасна імміграція як структурний компонент формування політичної нації в Канаді // Політологічні та соціологічні студії: Зб. наук. праць. – 2010. – Т. XI. – С. 494–506.
8. Abu-Laban Ya. Keeping 'em Out: Gender, Race, and Class Biases in Canadian Immigration Policy. *Painting the Maple: Essays on Race, Gender, and the Construction of Canada* / eds. V. Strong-Boag, S. Grace, A. Eisenberg, J. Anderson. Vancouver: UBC Press, 1998. P. 69-82.
9. Burtseva M. The Liberalization of Canadian Immigration Policy (1945–1976). // *Codrul Cosminului Journal*. – 2017. – Vol. XXIII (№. 1). – P. 203–220.
10. Burtseva M. The Specifics of Post-War Canadian Immigration Policy (1945–1957) // *Historia i Polityka: Historia Czasopisma*. – 2017. – №. 22 (29). – P. 69–86.
11. Canadian Immigration and Population Study: «Green Paper on Immigration and Population» from 3 March 1975. – Ottawa: Information Canada, 1974. – Preface V. 1. – P. XI. URL: <https://lop.parl.ca/ParlInfo/Compilations/FederalGovernment/PaperDetail.aspx?Paper=ee6513cb-c1d9-4404-a192-b99feefd616a&Document=ccb74f01-9d42-4a84-819d-6fa54738b053&Language=E> (Дата звернення 14.01.2019)
12. Dirks G. E. *Controversy and Complexity: Canadian Immigration Policy during the 1980s*. – Montreal, Buffalo: McGill-Queen's University Press, 1995. – 200 p.
13. Gabriel Ch. A Different Road? Canadian Immigration Policy in the 1960s. – // *Labor*. – 2015. № 12 (3). – P. 29–33.

14. Kelley N., Trebilcock M. *The Making of the Mosaic: a History of Canadian Immigration Policy*. – Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press, 2000. – 623 p.
15. Knowles V. *Forging our Legacy: Canadian Citizenship and Immigration, 1900–1977*. Ottawa: Public Works and Government Services Canada, 2000. URL: <http://www.cic.gc.ca/english/resources/publications/legacy/chap-4b.asp> (Дата звернення 28.08.2019).
16. Knowles V. *Strangers at Our Gates: Canadian Immigration and Immigration Policy, 1540–2015*. – Toronto, High Town, Tonawanda: Dundurn Press, 2016. – 336 p.
17. Kozachuk O. Ukraine in Canadian Foreign Policy After 2014 // *Transcanadiana*. – 2016. – № 9. – P. 305–320.
18. Order relanding of immigrants in Canada, P.C. 1950-2856 from 28 June 1950 // *A Nation's Chronicle: The Canada Gazette*. – Part II (1947-1997). – 1950. – Volume 84. – P. 765-766.
19. Rawlyk G.A. Canada's Immigration Policy, 1945–1962. // *Dalhousie Review*. – 1962. – Vol. 42. – P. 287–300.
20. Satzewich V. *Deconstructing A Nation: Immigration, Multiculturalism and Racism in 90's Canada*. – Halifax: Fernwood Press, 1992. – 538 p.
21. Satzewich V. Migrant and Immigrant Families in Canada: State Coercion and Legal Control in the Formation of Ethnic Families // *Journal of Comparative Family Studies*. – 1993. – Vol. 24, no. 3. – P. 315–338.
22. *The Canada Year Book, 1947: The Official Statistical of the Resources, History, Institutions, and Social and Economic Conditions of the Dominion*. – Ottawa: King's Printer and Controller of Stationery, 1947. – P. 129–130.
23. *The Canada Year Book, 1948–1949: The Official Statistical of the Resources, History, Institutions, and Social and Economic Conditions of the Dominion*. – Ottawa: King's Printer and Controller of Stationery, 1949. – P. 173-174.

References:

1. Burceva, M. (2017). Zakon pro immihraciyu 1976 r. ta pochatok novoyi ery derzhavnoyi polityky Kanady. *Amerykans"ka istoriya ta polityka: naukovyj zhurnal*, 4. 227–236.
2. Burceva, M. (2019). Osoblyvosti rozvytku immihracijnoyi polityky Kanady u 2006-2012 rr. *Еривако: Naukovyj shhokvartal"nyk*, 2(26), 149–159.
3. Kozachuk, O. (2016). Etnichna ta rasova dyskryminaciya yak problema mizhetnichnoyi vzayemodiyi v Kanadi. *Naukovyj visnyk Sxidnoyevropejs"koho nacional"noho universytetu im. Lesi Ukrayinky. Seriya: «Mizhnarodni vidnosyny»*, 11 (336), 3–7.
4. Kozachuk, O. (2018). Nacional"ne pytannya u vnutrishnij polityci SShA ta Kanady: porivnyal"nyj analiz: monohrafiya. Chernivci: Texnodruk.
5. Lupul, T.Ya. (2008). Vplyv immihraciyi 1990-x rokiv na transformaciyu etnokul"turnoho skladu naselennya kanads"koyi federaciyi (analiz perepysu 2001 roku). *Visnyk Odes"koho nacional"noho universytetu: Sociolohiya i politychni nauky*, 13 (69), 124–134.
6. Lupul, T.Ya. (2008). Novi etnosocial"ni tendenciyi v kanads"kyx provinciayah ta terytoriyax pid vplyvom immihraciyi 1990-x rokiv. *Visnyk Odes"koho nacional"noho universytetu: Sociolohiya i politychni nauky*, 18 (74), 83–94.
7. Lupul, T.Ya. (2010). Suchasna immihraciya yak strukturnyj komponent formuvannya politychnoyi nacyi v Kanadi. *Politolohichni ta sociolohichni studiyi: Zb. nauk. prac*", XI, 494–506.
8. Abu-Laban, Ya. (1998). Keeping 'em Out: Gender, Race, and Class Biases in Canadian Immigration Policy. In V. Strong-Boag, S. Grace, A. Eisenberg, & J. Anderson (Eds.), *Painting the Maple: Essays on Race, Gender, and the Construction of Canada* (pp. 69–82). Vancouver: UBC Press.
9. Burtseva, M. (2017). The Liberalization of Canadian Immigration Policy (1945–1976). *Codrul Cosminului Journal*, XXIII (1), 203–220.
10. Burtseva, M. (2017). The Specifics of Post-War Canadian Immigration Policy (1945–1957). *Historia i Polityka: Historia Czasopisma*, 22 (29), 69–86.
11. Canadian Immigration and Population Study: «Green Paper on Immigration and Population». (3 March 1975). Ottawa: Information Canada. Retrieved from <https://lop.parl.ca/ParlInfo/Compilations/FederalGovernment/PaperDetail.aspx?Paper=ee6513cb-c1d9-4404-a192-b99feefd616a&Document=ccb74f01-9d42-4a84-819d-6fa54738b053&Language=E>
12. Dirks, G. E. (1995). *Controversy and Complexity: Canadian Immigration Policy during the 1980s*. Montreal, Buffalo: McGill-Queen's University Press.

13. Gabriel, Ch. (2015). A Different Road? Canadian Immigration Policy in the 1960s. *Labor*, 12 (3), 29–33.
14. Kelley, N., & , Trebilcock, M. (2000). *The Making of the Mosaic: a History of Canadian Immigration Policy*. Toronto, Buffalo, London: University of Toronto Press.
15. Knowles, V. (2000). *Forging our Legacy: Canadian Citizenship and Immigration, 1900–1977*. Retrieved from <http://www.cic.gc.ca/english/resources/publications/legacy/chap-4b.asp>
16. Knowles, V. (2016). *Strangers at Our Gates: Canadian Immigration and Immigration Policy, 1540–2015*. Toronto, High Town, Tonawanda: Dundurn Press.
17. Kozachuk, O. (2016). Ukraine in Canadian Foreign Policy After 2014. *Transcanadiana*, 9, 305–320.
18. Order re landing of immigrants in Canada, P.C. 1950-2856. (28 June 1950). *Canada Gazette. Part II (1947-1997)*, 84.
19. Rawlyk, G.A. (1962). Canada's Immigration Policy, 1945–1962. *Dalhousie Review*, 42, 287–300.
20. Satzewich, V. (1992). *Deconstructing A Nation: Immigration, Multiculturalism and Racism in 90's Canada*. Halifax: Fernwood Press.
21. Satzewich, V. (1993). Migrant and Immigrant Families in Canada: State Coercion and Legal Control in the Formation of Ethnic Families. *Journal of Comparative Family Studies*, 24, 3, 315–338.
22. Statistics Canada. (1947). *The Canada Year Book*.
23. Statistics Canada. (1948–1949). *The Canada Year Book*.

Надійшла до редколегії 28.08.2018.

Mariia Burtseva, PhD student, State Institution “The Institute of the World History of the National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv, Ukraine.

THE KEY MILESTONES OF LIBERALIZATION PROCESS OF CANADIAN IMMIGRATION POLICY IN 1945-2012

Abstract. Nowadays, different countries and their governments are faced with challenges caused by current migration crisis. Different issues of immigration process have a great influence on the various areas of the society's life. Thousands of refugees and immigrants are looking for their new home. As a result, a number of states are going through a crisis of multiculturalism and tolerance. All these problems encourage the studying of the mass relocation and different practices of immigration policy, especially the successful ones. It is important because the best practices can serve as a positive example for other countries. And in the second half of 20th century Canada was one of the regions with successful experience of immigration policy.

Therefore, the article focuses on Canadian immigration policy and on the specificities of this area of Canada's policy during the period from 1945 to 2012. The main attention is paid to the transformation processes and changes of the basic principles and goals of Canadian immigration system. These processes started in the first decades after the end of World War II, and they lasted until the first decade of the 21st century. On the one hand, this paper examines the process of rejection of the concept of White Canada with its significant characteristics such as restrictive and discriminative norms of the immigration legislation. On the other hand, this article investigates the steps forward the new immigration policy of Canadian state, which was based on the principles of liberalization, democracy, and the strategy of the Open Doors for the newcomers.

In addition, the author identified certain chronological stages in the development of Canadian immigration policy during the historical period from 1945 to 2012. These stages are important because they made possible to provide an overview of identify structural features that were commonly found at the different stages of Canada's immigration policy.

Finally, based on the research, the author summarizes the fundamental differences in Canadian immigration policy, as well as proposes her own scheme of dividing the historical development of this area of Canada's federal policy from 1945 to 2012.

Key words: Canada, Immigration Policy, Legislation, Restriction, Discrimination, Liberalization.

УДК 94 (325):304

<http://doi.org/10.17721/2521-1706.2018.06.50-59>

Володимир Фісанов,
доктор історичних наук, професор,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

ІМІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА І ПРОБЛЕМА ОНОВЛЕННЯ ПРАКТИК МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ У СУЧАСНІЙ КАНАДІ

Анотація. Метою статті є аналіз окремих аспектів неоднозначної імміграційної політики Канади у контексті сучасних реалій з урахуванням концепції мультикультуралізму. Автор констатує, що політика мультикультуралізму, проголошена урядом Канади у сучасній інтерпретації в кінці 1980-х років, у перші десятиліття XXI ст. зазнала певних трансформацій. Особливо ця тенденція стала помітною упродовж діяльності консервативних урядів С. Харпера (2006-2015 рр.). Політика консерваторів передбачала введення обмежувального іммігрантського законодавства та розширення бюрократичних процедур. Зокрема проаналізовано окремі положення «Закону про зміцнення Канадського громадянства» (2014 р.). Підкреслено, що цей правовий акт був підданий нищівній критиці в Асоціації адвокатів Канади, а також у «Відкритому листі» 60 відомих вчених і громадських діячів на ім'я прем'єр-міністра Канади.

За умов нових глобальних викликів і небезпек уряд Канади має розробити оновлену політику мультикультуралізму. Однак у непростих реаліях сьогодення вона не повинна стати заручником політичної боротьби між лібералами і консерваторами. Ескалація почуття небезпеки й нетолерантності, заснованого на діалектичному протиставленні «ворог-друг», уже не спрацьовує у суспільстві, котре знаходиться у пошуку дієвого демократичного діалогу з метою нормалізації складних відносин у мультикультуральному соціумі початку XXI століття.

Ключові слова: імміграційна політика, мультикультуралізм, уряд консерваторів С. Харпера, ліберальна модель мультикультуралізму, Канада.

Канада, будучи іммігрантською країною, у своїй історії знала декілька етапів впровадження і розробки власної іммігрантської політики – від залучення перших переселенців, налаштування й удосконалення законодавчо-організаційних засад прийняття різних груп приїжджих і до сучасного певного переосмислення та реорганізації власної політики у зв'язку із непростими викликами початку XXI ст.

Пошлемося тут на «Канадську хартію прав і Свободи» (Canadian Charter of Rights and Freedoms, section 15.1) [7] і зазначимо, що канадська влада, спираючись на досвід десятиліть і соціально-культурні практики співжиття канадців різних рас, поколінь і соціальних статусів, зрозуміло, не мала іншого виходу, крім того, як розробити найбільш толерантний й прийнятний для переважної більшості населення країни такий режим громадянства, де б 2 базові групи громадян – «канадці за народженням» та «канадці за вибором» були проголошені